

Vad är *Gender Economics*, egentligen?

JOHANNA RICKNE

RECENSION

Giandomenica Becchio: *A History of Feminist and Gender Economics*, 2019, Routledge, 230 sidor, ISBN 978-1-138-10375-7.

Studier av kön kan sägas vara på fram-marsch inom nationalekonomin. Ett tecken på detta är den nya gruppen för *Gender in the Economy* vid *NBER Summer Institute*, som har sitt första möte 2020. I boken *A History of Feminist and Gender Economics* beskriver Giandomenica Becchio utvecklingen av två subfält inom nationalekonomi: *Gender Economics* and *Feminist Economics*. Kort sagt är bokens syfte att ge läsaren en förståelse av hur dessa två fält utvecklats, vad de studerar, och hur.

Skillnaden mellan *gender economics* och *feminist economics* är synen på den neoklassiska teorin. Inom *gender economics* finns en mestadels positiv syn och forskningen är ofta inriktad på att stärka den neoklassiska teorin på olika sätt. Inom *feminist economics* är synen mer kritisk och forskningen är inriktad på att skapa helt nya ramverk som kan ersätta det neoklassiska. År 2006 tydliggjordes detta genom att de två subfälten separerades från varandra i national-ekonomins kategoriseringssystem. *Gender economics* blev kvar under område J, *Labor and Demographic Economics*, medan *feminist economics* flyttades över till område B, *History of Economic Thought, Methodology, and Heterodox Approaches*. Där återfinns det nu tillsammans med andra subfält som vill ersätta den neoklassiska teorin, exempelvis österrikisk och marxistisk ekonomi.

Boken beskriver den historiska utvecklingen av samhällets syn på kvinnor och män som ekonomiska aktörer. En viktig historisk utgångspunkt är diskussionen av den s k kvinnofrågan på 1800-talet. Här framhöll tänkare som

Wollstonecraft och Mill att ekonomin skulle fungera bättre om både kvinnor och män fick autonomi att fatta sina egna ekonomiska beslut. Grundtanken var att personlig frihet skulle låta människor fatta de beslut som var bäst för dem själva, vilket i sin tur skulle låta människor utveckla sina talanger och färdigheter i ekonomin i bred bemärkelse. De vände sig mot dåtidens system, som utslöt kvinnor från såväl de flesta utbildningar och yrken som det politiska systemet (genom avsaknaden av rösträtt).

Synen att ekonomisk effektivitet kan uppnås genom att fria individer maximerar sin nytta har fortsatt vara grundtanken inom den neoklassiska nationalekonomin. *Feminist economics* föddes ur kvinnorörelsen på 1970-talet och vände sig emot denna tanke. Viljan var att kritiskt granska den nationalekonomiska begreppsapparaten för att göra den mer objektiv och realistisk. Synen på människan som en självbestämmande individ som maximerar en nyttofunktion ansågs begränsad. Självbestämmandet ansågs kringskuret av normer, av människors beroende av varandra och av människors makt över varandras beslut. Att skapa ny nationalekonomisk teori som tog hänsyn till normer, fördomar, makt och beroenden, särskilt för beslut inom familjer, blev ett viktigt riktmärke. Fältet formaliserades under 1990-talet med skapandet av IAFPE (*International Association of Feminist Economics*) och en tidskrift, *Feminist Economics*.

Sedan *feminist economics* skapades har den neoklassiska teorin utvecklats till att inkludera flera av de fenomen som efterfrågats. Redan i början av 2000-talet utkom Akerlof och Kranton (2000) med sin teoriuppsats om normer, och särskilt könsnormer, som en del av nyttofunktionen. Normer har också införlivats i makromodeller av yrkesval för att studera allokeringen av humankapital inom ekonomin (Hsieh m fl 2019). Ytterligare ett exempel är inlemmandet

Johanna Rickne är professor i nationalekonomi vid Institutet för social forskning (SOFI), Stockholms universitet.

av fördomar, även detta med inriktning mot kön (Bordalo m fl 2016).

För den feministiska ekonomin kan dock dessa närmanden anses otillräckliga. De utvidgade ramverken inom den neoklassiska teorin beskriver normer och fördomar som negativt för ekonomins effektivitet. Produktiva människor styrs bort från de aktiviteter som de egentligen skulle passat bäst för och att minska normer och fördomar skulle ge en bättre allokering. Här menar *feminist economics* att effektivitet är alltför begränsat som normativt mål för nationalekonomisk analys. En effektiv fördelning behöver inte vara rättvis. Den kan också misslyckas med att maximera människors hälsa och integritet, deras känslomässiga och tankemässiga frihet, eller deras möjlighet att delta aktivt i samhällsutvecklingen.

Boken berättar också historiken bakom idédebatter som är centrala för synen på män och kvinnor i ekonomin. Samhället har kommit långt sedan tiden när kvinnor ansågs inkapabla till rationellt och logiskt tänkande, så att den mest effektiva allokeringen av kvinnors energi var som männens uppassare i hushållet. Tanken om komparativa fördelar levde vidare i Beckers klassiska teori om familjers ekonomiska beslutsfattande, om än indirekt. Teorins matematiska uppställning innefattar inga explicita könsskillnader i egenskaper. Däremot uttrycker beskrivningen av teorin i löpande text hur han uppfattade hushållens specialisering – att den ena personen jobbar mer på arbetsmarknaden och den andra i hushållet – som en specialisering baserad på biologiskt kön. Från *Treatise of the Family* citerar Bordalo att ”households with only men or only women are less efficient because they are unable to profit from the sexual difference in comparative advantage” (Becker 1991, s 39). Vi får sedan följa idédebatten till samtida forskning om kvinnors och mäns personligheter, där fokus har

flyttats från kvinnors förmodade bristande rationalitet och instinkt för föräldraskap, till att i stället fokusera främst på deras ovilja att tävla mot andra. Här visar forskningen att skillnader tycks grundade i sociala strukturer och inlärd beteenden, snarare än medfödda egenskaper (som i exempelvis Gneezy m fl 2009, Dreber m fl 2011 och Niederle och Vesterlund 2013).

Det är också belysande att läsa om utvecklingen av den könssegregerade arbetsmarknaden utifrån dess lagmässiga grund. När den moderna arbetsmarknaden etablerades vid det förra sekelskiftet fanns det lagar som förbjöd kvinnor att delta på lika villkor i utbildningsväsendet och på arbetsmarknaden och särskilt stränga var förbuden för gifta kvinnor (se exempelvis Goldin 1988). Den explicita avsikten med dessa förbud var ofta att skydda de manliga familjeförsörjarnas löner från konkurrensutsättning av kvinnor. Denna historiska bakgrund är viktig för att förstå varför kvinnor avsiktligt koncentrerades till vissa yrken, där lönerna också pressades nedåt på grund av det relativt stora arbetsutbudet. Yrkena var dessutom inriktade mot sysslor som ansågs lämpliga utifrån dåtidens syn på kvinnors (begränsade) tankekapacitet och intuitiva förmåga att ta hand om andra. En historisk tillbakablick av den här typen ger en tydlig bild av hur diskriminering i form av rena förbud och en medveten politik för att förhindra kvinnor från att konkurrera med män har skapat grunden för dagens segregering av arbetsmarknaden.

Tyvärr är boken allt annat än lättläst. En orsak är att författaren (tyvärr) också har velat skriva en historik över ekonomer som är kvinnor. Kapitlen innehåller långa uppprädnings av namn på forskare och sammanfattningar av deras viktigaste akademiska bidrag. I dessa uppprädnings går sammanhanget förlorat och det är oklart vem den tilltänkta läsarpubliken skulle bestå av.

Bokens kapitel om *feminist economics* (kapitel 3) är det bästa och skulle kunna användas som kursmaterial som en beskrivning av subfältet. Även kapitel 2, som beskriver hur Becker, Mincer m fl tillämpade neoklassisk teori på familjers beslutsfattande, är välskrivet, men med vissa brister. Vi får läsa om *gender economics* utifrån beskrivningar av dess kritiker, som Nancy Folbre eller Paula England. Det bidrar ibland till att beskrivningarna känns förenklade och stilerade. Exempelvis beskrivs neoklassisk teori om könsdiskriminering i löner som begränsad till teori om bristande information om kvinnors sanna produktivitet (statistisk diskriminering). Därmed ignoreras exempelvis Beckers teori om *taste-based discrimination*, vilket känns märkligt när hans teori om tidsallokering inom familjer samtidigt ges en mycket framhållen plats i bokens (kritiska) framställning av *gender economics*.

Sammanfattningsvis är boken lärorik, men svårläst. Den potentiella läsaren kan inte förvänta sig en lättsmält beskrivning, utan bör vara mentalt förberedd på att ägna en del tid åt det här verket.

REFERENSER

- Akerlof, G och R Kranton (2000), "Economics and Identity", *Quarterly Journal of Economics*, vol 115, s 715-753.
- Becker, G (1991), *A Treatise on the Family*, extended edition, Harvard University Press, Cambridge MA.
- Bordalo, P, K Coffman, N Gennaioli och A Shleifer (2016), "Stereotypes", *Quarterly Journal of Economics*, vol 131, s 1753-1794.
- Dreber, A, E von Essen och E Ranehill (2011), "Outrunning the Gender Gap - Boys and Girls Compete Equally", *Experimental Economics*, vol 14, s 567-582.
- Gneezy, U, K Leonard och J List (2009), "Gender Differences in Competition: Evidence from a Matrilineal and a Patriarchal Society", *Econometrica*, vol 77, s 1637-1664.
- Goldin, C (1988), "Marriage Bars: Discrimination against Married Women Workers, 1920's to 1950's", NBER Working Paper 2747.
- Hsieh, C, E Hurst, C Jones och P Klenow (2019), "The Allocation of Talent and US Economic Growth", *Econometrica*, vol 87, s 1439-1474.
- Niederle, M, C Segal och L Vesterlund (2013), "How Costly is Diversity? Affirmative Action in Light of Gender Differences in Competitiveness", *Management Science*, vol 59, s 1-16.